

Indledning - hurtigt overblik

“Grammatik – ét skridt ad gangen 3.-4. klassetrin” er et differentieret grammatikmateriale, der tilgodeser det daglige arbejde med grammatik. Materialet indeholder øveark med faktastof og øvelser, testark og ark med særligt tilrettelagte ekstraopgaver – det hele på to niveauer. Desuden er der bagest i mappen træningsark med bøjningsskemaer til navneord, udsagnsord og tillægsord – sider, der kan inddrages efterhånden, som arbejdet med grammatikmappen skrider fremad. Hertil kommer grammatikleksikon med opslagsord, der refererer til øvearkene, samt en grammatisk oversigt med betegnelser fra *dansk til latin* og fra *latin til dansk*.

Lærervejledningen rummer anvisninger, kommentarer og grammatisk baggrundsstof. I tilknytning hertil findes ”Lærerens oversigtsark”, der giver overblik og mulighed for fastholdelse af individuelle iagttagelser af eleverne bl.a. til brug ved lærer-elev-samtaler og skole-hjem-samtaler.

Fælles Mål

Materialet er udarbejdet med afsæt i Fælles Mål. Materialet indeholder således grammatikstof og opgaver, som det forventes, at eleven erhverver sig viden om og indsigt i ifølge Fælles Mål, men også andre lettere grammatiske forhold og problemstillinger af generel interesse er repræsenteret.

Mappens opbygning - kort oversigt

Kopimappen består af ti tematisk opbyggede faglige forløb. Materialets struktur og inddeling i faglige forløb er udtryk for en hensigtsmæssig progression ind i grammatikkens verden: Elementære sprogregler for bogstaver og ord, regler for, hvordan ord kombineres til sætninger, samt regler for tegnsætning.

De 10 faglige forløb centrerer sig således om alfabetet, ordklasser, syntaks og tegnsætning og findes på to niveauer, som hver består af:

- et varieret antal øveark (fra 1-6) med faktastof og øvelser
- et testark (“Test dig selv ...”), der følger op og runder det faglige område af
- et ekstraark med mere frie og anderledes opgaver og opgavetyper.

Man vil kunne se, at de ti grammatiske forløb, der er behandlet i materialet, er varierede i antal opgaver og opgaveark. Det skyldes, at visse grammatiske forhold *er* mere komplekse og fx har mere omfattende bøjningsmønstre, fx navneordene og udsagnsordene. Dette forhold afspejles således i materialet.

NB! Se i øvrigt index med samlet oversigt forrest i mappen.

Testarkene ”Test dig selv ...”

Testarkene ”Test dig selv ...” er dels udarbejdet i forhold til forventninger til elevens færdigheder inden for det faglige område, som det kan tolkes ud fra Fælles Mål, dels ud fra en forventning om elevens færdigheder ud fra det netop gennemgåede stofområde – typisk enkle problemstillinger inden for den aktuelle ordklasse/det aktuelle grammatikforløb, som eleven har arbejdet med på øvearkene. Eleven afprøver altså sig selv i det grammatiske stof, han/hun netop har beskæftiget sig med.

”Dialogside” - lærer-elev

For testarkene gælder overordnet, at de er udarbejdet for at tilskynde eleven til egen refleksion over arbejdet, processen og resultatet – men er også tænkt som ”dialogside” mellem lærer og elev, der giver anledning til at drøfte elevens arbejde og udbytte af det. Meningen er, at lærer og elev vurderer, i hvilket omfang eleven udviser sikkerhed. Der opereres ikke med karaktergivning udtrykt i tal eller evalueringstermer som *særdeles god*, *god* eller *mindre god*, hvis eleven ikke kan leve op til forventningerne, selvom en sådan vurdering naturligvis ville være nem at arbejde med for både lærer og elev. Det er derimod i dialogen mellem lærer og elev, den nuancerede vurdering finder sin plads og bliver til et brugbart redskab for det videre arbejde.

Testarkene er med andre ord – i al deres enkelthed og med den usikkerhed, der altid vil være omkring en ”testsituation”, hvor mere komplekse fremstillinger omsættes til enkle forhold – et personligt redskab for elev og lærer. Dialogen og ikke mindst ”fortolkningen” af resultatet bygger på lærerens kendskab til den enkelte elev!

”Lærerens oversigtsark”, der findes umiddelbart efter denne lærervejledning, er tænkt som lærerens arbejdsark, hvorpå vurdering af den enkelte elevs niveau m.v. kan noteres i stikordsform. Det er et brugbart arbejdsark ikke mindst i tilknytning til lærer-elev-samtaler og skole-hjem-samtaler.

Ekstraark

Ekstraarkene bringer det faglige stof ind i nye sammenhænge og anskuer det fra lidt andre vinkler. Et fast element på ekstraarkene på begge niveauer er ”*Professoropgaven*”, hvor eleven møder anderledes udfordringer.

Forskellige læringsbehov	<p>Hensigten er at give eleven mulighed for at gøre sig erfaringer med den danske grammatik samt at give viden og overblik – tilpasset niveau og klassetrin.</p> <p>Såvel øveark, testark og ekstraopgaver er tilrettelagt, så de imødekommer forskellige læringsbehov hos eleverne og <i>giver den enkelte elev mulighed for i kortere eller længere perioder at arbejde målrettet med dansk grammatik.</i></p>
Undervisningsdifferentiering	<p>Materialets opbygning og indhold lægger op til, at læreren kan tilrettelægge en undervisning, der tilgodeser den enkelte elevs muligheder, udfordrer den enkeltes potentialer og tilgodeser klassens øvrige danskarbejde, aktiviteter og faglige fællesskab.</p>
Forløb på to niveauer	<p>Hvert af de 10 faglige forløb findes på to niveauer. Indholdet i hvert niveau består hovedsageligt af samme faglige indhold og beslægtede opgavetyper, men øvelserne er udarbejdet på <i>forskellige sværhedsniveauer</i>, ligesom progressionen inden for hvert forløb i stort omfang er anderledes. Det gælder såvel øveark som test- og ekstraark. Det forhindrer dog ikke, at der kan forekomme ens forklaringer og eksempler på begge niveauer i <i>visse</i> opgaver. Der er i øvrigt fortløbende nummerering af opgaver inden for hver kategori: Øveark, testark og ekstraark.</p>
Differentiering og niveauer	<p><i>Niveau 1:</i> Meget let. Lette og forholdsvis få konkrete ord og eksempler som regel med foreskrevne eksempler. Ordene bringes i en enkel sammenhæng, men der er naturligvis foretaget et skøn i hvert enkelt tilfælde.</p> <p><i>Niveau 2:</i> Middelsvært til svært. Generelt flere ord. Her forekommer også flere længere, sværere og mere abstrakte ord i såvel eksempler som opgaver og ofte i mere komplekse sammenhænge uden brug af foreskrevne eksempler. Der er naturligvis også her foretaget et skøn i hvert enkelt tilfælde.</p> <p>I materialets differentiering indgår således:</p> <ul style="list-style-type: none">- varieret antal ord- varieret sværhedsgrad i ordvalgene (konkret/abstrakt, ordlængde)- varieret tekstmængde- variation i instruktioner og grammatiske eksempler <p>Differentieringen omfatter således også forklaringer i faktabokse, opgaveinstruktioner og opgaveindhold.</p> <p>Niveaue i hvert forløb er angivet øverst til højre på hvert ark, og hvert niveau er nummereret fortløbende gennem forløbet. Eksempel: Navneord - niveau 2 side 1 af 4.</p>
Faglige aktiviteter - overblik, indsigt og sprogudvikling	<p>Opgavearkene er primært udformet, så klassens og de enkelte elevers individuelle sprogfærdigheder tilgodeses, men arkernes opbygning og indhold lægger også op til sproglig iagttagelse, vurdering og drøftelse i grupper – faglige aktiviteter, der støtter elevens sproglige overblik, indsigt og sprogudvikling. Se i øvrigt Grammatikleksikon og Grammatisk oversigt under faneblad 14.</p> <p>De grammatiske termer er angivet med fed typografi første gang, de optræder i materialet. Vi har foretrukket at anvende de danske grammatiske betegnelser, men der er naturligvis mulighed for sideløbende med indlæringen at introducere de latinske betegnelser for de elever, der kan magte det. Se i øvrigt Grammatikleksikon og Grammatisk oversigt under faneblad 14.</p>
Kort om grammatik	<p>At arbejde med grammatik betyder, at man beskæftiger sig med, hvilke regler vi på dansk har for orddannelse, ordbøjning og for sætningsdannelse. Grammatik er med andre ord regler for, hvordan ord dannes, bøjes og danner sætninger. Det er grammatikken, der gør, at vi kan få hoved og hale i det, der siges. Grammatikken er så at sige ”spillereglerne i sproget”. I materialet er det grammatiske indhold naturligvis udvalgt og afstemt efter niveau og klassetrin (Fælles Mål) og rummer som ”skolegrammatik” selvsagt ikke alle aspekter af den danske grammatik. Vi har i udvælgelsen koncentreret os om grammatikkens kerne (det enkle) vel vidende, at der findes <i>meget mere og langt flere</i> facetter. Disse vil blive tilgodeset i de efterfølgende materialer i serien.</p> <p>Overordnet gælder, at grammatikmappen ikke fremtræder som en decideret traditionel lærebog i dansk grammatik, men som et materiale, der tilpasset klassetrinnene, kan danne en platform for elevernes egne grammatiske iagttagelser i sproget – en skolegrammatik! Ved at arbejde med de enkle grammatiske problemstillinger er der baggrund for, at eleven får fornemmelsen af, hvordan sproget virker og er ”skruet sammen”. Grammatikmaterialet giver netop mulighed for tilegnelse af elementære kundskaber, som er forudsætningen for videregående arbejde med sproget.</p>

Mappens kortfattede fremstilling med faktabokse med tæt knyttede øvelser samt udførlige anvisninger og instruktioner gør det let at anvende materialet i klassen. Hertil kommer muligheden for at bruge materialet som opslagsværk i klassens grammatikarbejde i løbet af skoleåret.

En anden måde ...

Der er mulighed for at bruge øvearkene i andre sammenhænge og således anvende fx ét specielt øveark eller ét specielt forløb til en eller flere elever eller måske hele klassen, hvis det skønnes relevant i den givne situation.

Ordklasser og bøjningsmønstre – et eksempel

En anden mulighed er, at fx forløbet med navneord følges op af et arbejde i klassen med søgning og kategorisering af navneord – en intensiv træning af genkendelse og bøjning af navneord. Træningsarkene med bøjningsskemaer bages i mappen (faneblad 11) kan evt. inddrages. Her kan eleverne arbejde med egne fundne navneord, der netop *bøjes* som eksemplerne på træningsarket: dag, uge, måned og år. Disse fire ord repræsenterer de fire bøjningsmønstre, som langt de fleste navneord har på dansk. Eleven skal med andre ord kategorisere navneord efter deres bøjningsmønstre. Det giver træning og ikke mindst overblik og sikkerhed!

De fast indarbejdede eksempler og bøjningsmønstre, som eleverne vil arbejde med på træningsarket, kan visualiseres således:

Elevens huskeregel:

De fleste navneord bøjes ligesom *dag, uge, måned, år*.

en dag	en uge	en måned	et år
dag -en	uge -n	måned -en	år -et
dag -e	uge -r	måned -er	år
dag -ene	uge -rne	måned -erne	år -ene

Omkring 20% af vores navneord bøjes, så de får *-e* i flertal. Andre navneord, ca. 10%, bøjes uden, at de får endelse, fx et skår, to skår og et flag, to flag.

Udgangspunktet i ovenstående opstilling af bøjningsmønstre er ordets faste grundform, der bibeholdes uanset bøjning (se i øvrigt denne vejledning side 6 om brug af træningsarkene). Der findes naturligvis også andre bøjningsformer med fx vokal- eller konsonantændringer. Det gælder fx:

Oversigt over vokalskifte

Navneord:

a → æ, fx and → ænder
 a → ø, fx datter → døtre
 o → ø, fx bror → brødre
 å → æ, fx gås → gæs

Det er imidlertid en meget lille gruppe af navneordene, der får vokalskifte.

Også tillægsordenes og udsagnsordenes bøjningsmønstre kan visualiseres i en opstilling over ordklassernes særlige bøjninger i lighed med navneordene dag, uge, måned og år. Se i øvrigt træningsarkene til henholdsvis udsagnsord og tillægsord under fanebladene 12 og 13. Hertil kan tilføjes:

Tillægsord:

a → æ, fx lang → længere
 o → ø, fx stor → større
 u → y, fx ung → yngre

Udsagnsord:

bryde → brød
 springe → sprang
 lyde → lød

Kort om ordklasser

Vi har 11 ordklasser på dansk: navneord, stedord, kendeord, talord, tillægsord, udsagnsord, biord, forholdsord, bindeord, udråbsord og lydord. Ordene i en ordklasse er fælles om at betegne beslægtede fænomener/forhold, fælles bøjningsmønstre samt ensartede funktioner i dannelsen af sætninger.

Ordklasserne kendeord, biord, forholdsord, bindeord og udråbsord behandles i de efterfølgende grammatikmaterialer for 4.-5., 5.-6. og 7.-9. klassetrin. Ordklassen lydord, den 11. ordklasse, behandles ligeledes i en efterfølgende grammatikmappe.

Navneordene er den største af ordklasserne med titusindvis af ord. Herefter kommer tillægsord og udsagnsord. Den mindste ordklasse er kendeordene, der kun består af: Ubestemt artikel (*en* og *et*) samt bestemt artikel (*den*, *det* og *de*).

Åbne ordklasser	<p>Ordklasserne kan være åbne eller lukkede. Åbne ordklasser kendetegnes ved, at nye ord hele tiden finder vej til ordklassen i takt med fx nye opfindelser, ny teknologi osv., men også gennem dannelsen af nye ord, fx som "udbygninger" af de ord, der allerede er i sproget. Fx postcykel, computerbord og mailbox. Der kommer hele tiden nye ord til sproget.</p> <p>Åbne ordklasser er primært navneord, udsagnsord og tillægsord.</p>
Lukkede ordklasser	<p>Lukkede ordklasser kendetegnes ved, at de aldrig bliver suppleret med nye ord. Det gælder fx stedord, biord og forholdsord.</p>
Alfabetet	<p>Materialet indledes med et forløb om alfabetet. Selvom eleverne burde have indgående kendskab til alfabetet på 3.-4. klassetrin, er det mange læreres erfaring, at der tit kan være behov for at genopfriske det. Sikkerhed i alfabetet er en færdighed, der stilles krav om ved sikker og hensigtsmæssig brug af ordbog, leksika, registre samt i øvrigt mange andre alfabetiske opslagsværker!</p> <p><i>Eleven arbejder med flg. forhold vedr. alfabetet:</i></p> <p>Alfabetisering, sikkerhed i bogstavernes placering, vokaler, konsonanter, vokaler i begyndelsen af et ord, midt i ordet og sidst i ordet samt vokaler og konsonanter i orddannelse.</p>
Navneord	<p>Hedder på latin substantiv (et substantiv, flere substantiver). Er med sine titusinder af ord den største af ordklasserne. Det er også den ordklasse, som har det særkende at kunne dannes ved hjælp af ord fra <i>andre</i> ordklasser: supertanker, storryger, kvikvask (tillægsord + navneord, danselærer (udsagnsord + navneord). Orddannelse ved hjælp af afledning og sammensætning indgår dog først i de efterfølgende grammatikmaterialer.</p> <p>Navneord er endvidere fælles om, at de har tre bøjninger: Bøjning i <i>tal</i>, <i>bestemthed</i> og <i>fald</i> (kassus). Undtaget herfra er navneord, der <i>ikke</i> kan <i>tælles</i>, fx sukker, smør, salt og mel. Bemærk, at betegnelsen <i>grammatisk køn</i> ikke er udtryk for en bøjningsform!</p> <p><i>Tal:</i> Ental (singularis) og flertal (pluralis) <i>Bestemthed:</i> Ubestemt (indefinit) og bestemt (definit). <i>Fald:</i> Nævnepald (nominativ) og ejepald* (genitiv m. endelsen -s)</p> <p>*Ejepald indgår ikke i dette grammatikmateriale, men tages op i de efterfølgende mapper.</p> <p>I dette materiale bruges navneordenes grundform som basisformen, hvor alle endelser tilføjes. Stammen er så at sige det nøgne, ubøjede ord – <i>uden</i> bøjningsendelser. Det er således den form af navneordet, der optræder som opslagsord i ordbogen. Navneords køn har som regel ikke betydning for, hvilken endelse, navneordet får i flertal. Således hedder det <i>en vase, flere vaser</i> og <i>et mærke, flere mærker</i>. Men navneordenes køn er naturligvis forudsætningen for opdelingen i fælleskøn (n-ord) og intetkøn (t-ord).</p> <p><i>Eleven arbejder med flg. forhold vedr. navneord:</i></p> <p>Genkende navneord i forhold til andre ordklasser, definition på navneord, fælleskønsord (n-ord) og intetkønsord (t-ord), navneords bøjning, navneords grundform, grundform og endelser, navneords entals- og flertalsbøjning, navneords bestemthedsbøjning (ubestemt og bestemt form), sammensatte navneord (kun på niveau 2) og genkendelse af navneordsformer i en kontekst. Forhold vedrørende verbalsubstantiver vil blive behandlet i de efterfølgende grammatikmapper for 4.-5., 5.-6. og 7.-9. klassetrin.</p>
Egennavn	<p>Hedder på latin proprier (et proprium, flere proprier). Egennavne er en særlig gruppe navneord, der skrives med stort begyndelsesbogstav. Egennavne bøjes normalt ikke, selvom man jo kan sige: en Jens, flere Jenser!</p> <p><i>Eleven arbejder med flg. forhold vedr. egennavne:</i></p> <p>Definition og identifikation af egennavne/navneord, genkendelse af egennavne i en kort tekst, lidt sproghistorie vedr. personnavne samt egennavne i forhold til højtidere og ugedage (typiske fejl hos mange elever). Flg. grupper af egennavne indgår: personnavne, bynavne, gadenavne, landsdele, floder, søer og have.</p>
Udsagnsord	<p>Hedder på latin verber (et verbum, flere verber). Udsagnsord er en særlig ordklasse, der fortæller, hvad mennesker, dyr og ting gør. De udtrykker ofte en handling eller en virksomhed og kan derfor også kaldes "handleord" eller "gøreord".</p> <p>I udsagnsordsforløbet arbejdes overordnet med udsagnsordenes sætningsdannende former: Fortælleform og bydeform samt de ikke-sætningsdannende former: Navneform og tillægsform (ikke-sætningsdannende former er de former, der ikke kan stå alene som udsagnsord).</p>

Eleven arbejder med flg. forhold vedr. udsagnsord:

Genkendelse af udsagnsord, ”udsagnsordsprøven”, nutids- og datidsformer samt navneform og stammen (grundform). Endvidere arbejdes med kort og lang tillægsform, førnutid og førdatid, stærk og svag bøjning samt medlydsfordobling i forbindelse med bøjning af udsagnsord.

Tillægsord

Hedder på latin adjektiv (et adjektiv, flere adjektiver). Er en åben ordklasse, der *beskriver* eller *omtaler* navneord (eller tillægsord). Tillægsord knytter sig altså til navneord og angiver ofte en egenskab ved navneordet.

Tillægsordene retter sig i køn, tal og bestemthed efter det navneord, de knytter sig/lægger sig til i en sætning. Det kaldes tillægsordenes tillægsbøjning: Grundform (fælleskønsform), t-form (intetkønsform) og e-form (bestemt form og flertalsform).

Udover tillægsordenes indholdsmæssige funktion i sætningen er deres bøjning karakteristisk. Der arbejdes med regelmæssig gradbøjning og bestemthedsbøjning. Inden for tillægsordene findes der også en uregelmæssig gradbøjning repræsenteret ved fx *lille, mindre, mindst* og en omskrevet bøjning repræsenteret ved *mere* og *mest*, fx *mere grøn, mest grøn*.

I forløbet arbejdes primært med tillægsordenes dannelse og anvendelse som ”vedføjelse” (Den *smukke* pige, hun synger *smukt*). Anvendelse som prædikativ/selvstændigt (hun var *smuk*) og som adverbialt (det er sundt at spise *grønt*) tages nærmere op i de efterfølgende grammatikmaterialer for 4.-5. og 5.-6. klassetrin.

Eleven arbejder med flg. forhold vedr. tillægsord:

Genkendelse af tillægsord, tillægsordsprøven, grundform, t-form og e-form samt regelmæssig og uregelmæssig gradbøjning af tillægsord. Omskrevet gradbøjning (rød, mere rød, mest rød) vil ligeledes blive gennemgået i de efterfølgende grammatikmaterialer for 4.-5. klassetrin, 5.-6 klassetrin og 7.-9. klassetrin.

Personlige stedord

Stedord hedder på latin pronominer (et pronomen, flere pronominer). De personlige stedord (personlige pronominer) er en undergruppe til ordklassen stedord. Stedordene er forskellige grupper af ord, som ikke har selvstændig betydning, men som træder i stedet for andre ord eller ordforbindelser.

Eleven arbejder i dette materiale udelukkende med de ”personlige stedord”. Andre grupper af stedord vil også blive gennemgået i de efterfølgende grammatikmaterialer for 4.-5. klassetrin, 5.-6 klassetrin og 7.-9. klassetrin.

Ordklassen stedord kan efter ordgruppernes betydningsforhold inddeles i flg. grupper af ord:

Personlige stedord, ejestedord, tilbagevisende stedord, påpegende stedord, henførende stedord, spørgende stedord, ubestemte stedord.

I materialet er de personlige stedord overskueligt ordnet i et bøjningsskema med ental, flertal og 1., 2. og 3. person.

Talord

Hedder på latin numeralier (et numerale, flere numeralier). Numeralier er en særlig gruppe ord, der opdeles i mængdetal og ordenstal. Talord kan ikke bøjes, men de kan afledes til adjektiver (ordenstal): fjerde, femte osv. samt afledes til substantiver: en syver, en nier osv. Dette arbejdes der med på ekstraarket på niveau 2. På ekstraarkene til begge niveauer indgår arbejdet med nordiske talord og romertal.

Når eleverne skal skrive tallene med bogstaver, skal de vide, at tal under hundrede skrives i ét ord fx *femogtyve*, mens tal over hundrede skrives i flere ord fx *sekshundrede* og *femogtyve*.

Sætningsled udsagnsled og grundled

I forløbet i denne mappe indgår udelukkende udsagnsled (sammensat udsagnsled) og grundled (dobbelts grundled). I efterfølgende mapper for 4.-5. klassetrin, 5.-6 klassetrin og 7.-9. klassetrin introduceres flere sætningsled.

Følgende grammatiske markeringer er anvendt:

- = udsagnsled
- - ○ og ○ - -○ = sammensat udsagnsled
- X = grundled

Sætninger og sætningstyper

Der arbejdes med flg. grammatiske betegnelser: Helsætning, hovedsætning og ledsætning. For at karakterisere og belyse disse sætninger bruges begreberne selvstændig (hovedsætning) og uselvstændig sætning (ledsætning).

Tegnsætning

Flg. tegn introduceres i forløbet: Punktum, komma, spørgsmålstegn og udråbstegn. Desuden arbejdes der med, at komma skal placeres foran *men* og foran *hv-ord* samt i opremsninger. I de efterfølgende mapper vil eleven møde de øvrige tegn.

Træningsark - ekstrasider med bøjningsskemaer

Undervejs i arbejdet kan det i en given undervisningssituation være relevant at lade eleverne arbejde med fx bøjning af navneord, udsagnsord eller tillægsord i bøjningsskemaer – for at fokusere på regelmæssighed, genkendelighed og overblik. I dette arbejde kan træningsarkene med de særligt tilrettelagte bøjningsskemaer bagest i mappen (faneblad 11-13) inddrages. På disse skemasider gives der eksempler på bøjningsmønstre, fx på navneordsskemaet: dag, uge, måned, år. Netop disse fire navneord repræsenterer de fire flertalsendelser, vi har på dansk: *-e, -r, -er* eller *ingen endelse* – hvis vi ser bort fra visse bøjningsformer af udenlandsk oprindelse, fx *leksikon – leksika, team – team* og *hotdog – hotdogs*. Alle træningsark er udarbejdet i tilknytning til opgaverne i de respektive ordklasseforløb. Træningsarkenes er ikke tilrettelagt ud fra principperne om undervisningsdifferentiering, da de umiddelbart kan anvendes individuelt efter den enkelte elevs behov.

Hvis eleverne husker navneordenes bøjning på netop disse fire ord, vil det være en stor hjælp for dem i mange ”grammatik-situationer”. Ideen i opstillingen er naturligvis, at *ordenes grundformer er uændret gennem alle bøjningerne*. Alle kolonner, der angiver grundform, er i øvrigt markeret særskilt med en gråtone på alle træningsark for at tilgodese ovenstående.

Samme forhold og systematik kan iagttages i udsagnsord og tillægsord, hvor grundformerne også i langt de fleste tilfælde er uændrede gennem de forskellige bøjninger. Undtaget herfra er naturligvis ord, hvor der sker vokalskifte, stærkt bøje udsagnsord m.fl.

Grammatiske kundskaber

”Grammatik – et skridt ad gangen” skal ikke fremstå som en samlet og traditionel lærebog i grammatik, hvor diverse afvigelser og inkonsekvenser i den danske grammatiks regelsæt er beskrevet. Materialet er derimod en skolegrammatik – et differentieret øve- og træningsmateriale, hvor der arbejdes med enkle, udvalgte grammatiske forhold og begreber tilpasset niveau og klassetrin. Alle sproglige forhold og fænomener, der er beskrevet i materialet, er således *valgt ud fra Fælles Mål og tilpasset klassetrin og niveau*.

Grammatiske kundskaber – og kundskaber i almindelighed – må have sit udgangspunkt i tilegnelse af elementære færdigheder, hvorfra videregående iagttagelserne kan tage sin begyndelse. Materialet er da også blevet til ud fra det synspunkt, at *viden og kundskaber om grammatik* erhverves gennem arbejde med enkle grammatiske problemstillinger samt gennem iagttagelser af sproget i mange forskellige sammenhænge. Læreren vil derfor gennem arbejdet med mappens øvesider og ekstrasider kunne skabe ”sproglige platforme”, hvorfra elevernes sproglige opdagelser kan tage afsæt. Det betyder så, at læreren efterfølgende må være opmærksom på og vågen overfor at inddrage de indlærte færdigheder i *mange forskellige* sproglige helheder og sammenhænge: Tekster af mange slags, som klassen i øvrigt arbejder med i dansktimerne. Arbejdet med ”Grammatik – et skridt ad gangen” giver dem forudsætningerne herfor!

God arbejdslyst!
Søren Graff

Illustrationer

Følgende illustrationer er lavet af Forlag Graff m.fl. Alle øvrige tegninger er lavet af Keld Petersen:

Emne	Niveau	side	Tegning	Foto
Alfabetet	N1+N2	4/5+4/5	Vokalmund	
Navneord	N1	1/8	Hajen	
Egenavn	N1	3/4		Storebælsbroen
	N1+N2	4/4		Nakkehage
Udsagnsord	N1+N2	6/8+6/8	Dykkerdreng	
	N2	8/8	Fodbold	
Personlige stedord	N2	1/3	Dame+mand	

Emne	Niveau	side	Tegning	Foto
Talord	N1	3/4	Tal i felt	
Sætninger	N1	1/4	Kage	
	N1	1/4	mobiltелефон	
	N1	2/4	Jetjagere	
	N1+N2	2/4+2/5	Dame+poser	
	N1+N2	3/4+4/5		Heste
	N1	3/4		Vandruksjebane

Emne	Niveau	side	Tegning	Foto
Sætninger	N1+N2	4/4+5/5		Skaldlev 2
	N2	1/5	Dreng i bad	Brødvognen
	N2	3/5		Heste
	N2	4/5		Hund med hvalp
Tegnsætning	N1	1/4		Hundehvalp
	N1+N2	3/4+3/4		Hundehvalp
	N2	1/4	Dreng og TV	

NB! Den følgende side, ”Læreren oversigtsark”, giver mulighed for overblik, kommentarer og noter med henblik på fastholdelse af individuelle iagttagelser af elevernes arbejde undervejs i undervisningsforløbene – bl.a. til brug for læreren egen planlægning, til brug ved teamets interne arbejde samt ved lærer-elev-samtaler og/eller skole-hjem-samtaler.

LÆRERENS OVERSIGTSARK

(Elevens navn)

(Klasse)

(Årstal)

	Dato	Dato	Dato
<p>Alfabetet Vokaler, konsonanter, alfabetisering.</p>			
<p>Navneord Genkende navneord, n-ord og t-ord, grundform, bøjning i ental, flertal, bøjning i ubestemt og bestemt form, sammensatte navneord (kun på niveau 2).</p>			
<p>Egennavne Genkende egennavne, skrives m. stort begyndelsesbogstav, personnavne, gadenavne, geografiske navne.</p>			
<p>Udsagnsord Genkende udsagnsord, bøjning, navneform, nutid, datid, kort og lang tillægsform, førnutid, førdatid, omskrive fra nutid til datid.</p>			
<p>Tillægsord Genkende tillægsord, tillægsordsprøven, grundform, t- og e-form, gradbøjning.</p>			
<p>Personlige stedord Genkende personlige stedord, bøjning, 1., 2., 3. person, erstatte navneord med personlige stedord.</p>			
<p>Talord Genkende talord, mængdetal, ordenstal, regler for stavning af talordene, nordiske talord, romertal.</p>			
<p>Udsagnsled og grundled Finde udsagnsled, bruge spørgereglen, finde grundled, bruge spørgereglen, sammensat udsagnsled, to grundled.</p>			
<p>Sætninger Genkende sætningstyper, hovedsætninger – selvstændige sætninger, ledsætninger – uselvstændige sætninger, helsætninger, (ytring).</p>			
<p>Tegnsætning Regel for kommasætning vha. O og X, foran <i>men</i>, foran <i>hv</i>-ord, opremsningskomma, punktumregler, spørgsmålstegn, (udråbstegn), spørgsmål med <i>hv</i>-ord, spørgsmål med udsagnsord.</p>			